

Andre eksempler kunne gives. Dette gælder således omtalen af forhandlingerne mellem EF og Comecon (p. 103) samt udviklingen i øst-vest handelen (p. 105). Begge steder anføres det ukritisk og unuanceret, at udviklingen har været hæmmet af amerikansk pression. Omtalen af SDI (p. 49) som en eskalation af våbenkapløbet er endnu et eksempel på de unuancerede vurderinger. Historien vil formentlig gøre det åbenbart, at det er nødvendigt at revidere opfattelsen.

For det tredje burde forfatteren have holdt sig betydeligt mere kritisk til sit kildestof, dvs. de sovjetiske fremstillinger. Flere afsnit består i at referere sovjetiske synspunkter – ikke mindst gengivelse af sovjetisk statistik over vestlige økonomiske indikatorer. Det havde i sådanne afsnit været hensigtsmæssigt at relatere disse data med vestlige kilder. Flere steder sidder læseren tilbage med spørgsmålet, om i hvor høj grad den sovjetiske statistik er dækkende.

Første del af forfatterens konklusion er ganske klar og i og for sig ikke overraskende. Den går i al korthed ud på, at de sovjetiske fremstillinger er blevet mere og mere nuancerede i deres analyser af forholdet mellem USA og Vesteuropa, og at de i højere grad tager deres udgangspunkt i et statsadfærd-perspektiv. Top Christensen mener endvidere at kunne iagttage en begyndende afideologisering af udenrigspolitikken i de sovjetiske fremstillinger. Konsekvensen heraf er, at udenrigspolitikken bliver mere uforudsigelig og muligvis også mindre dramatisk. Dette punkt er interessant og burde i høj grad være udbygget. Anmelderen er enig i første del af konklusionen, men absolut ikke blevet overbevist om sidste del.

Bogen tager således fat om et ganske interessant emne, men den lider af flere metodiske problemer, der afgjort svækker dens vurderinger.

Carsten Søndergaard
Udenrigsministeriet

Kjell Goldmann, Håkon Karlsson (red.), *Rivalitet och samexistens. Fem uppsatser om supermagterna*, Lund: Studentlitteratur, 1987, 189 s.

Rivalitet och samexistens kommer på et interessant tidspunkt. Den nye afspænding giver sig udtryk i en strøm af topmøder mellem supermagterne. Vidtgående nedrustningsaftaler indgås og foreslås. USSR trækker sig ud af Afghanistan. Men hvad er den empiriske og den teoretiske baggrund for disse svingninger mellem spænding og afspænding i et forhold, som generelt er præget af både rivalitet og sameksistens? Det forsøger denne bog at give svar på. Den er skrevet af gruppen for freds- og sikkerhedspolitisk forskning ved Stockholms Universitet. Fremstillingen bygger på denne gruppes egen forskning og et centralt formål er at redegøre for resultater, begreber og hypoteser i en relativt lettilgængelig form.

Kapitel I er skrevet af Jan Hallenberg og drejer sig om den amerikanske doktrin om relationerne med Sovjetunionen i perioden efter anden verdenskrig. Metoden er »cognitive mapping«, en systematisk indholdsanalyse, som her er baseret på forskellige koblingstyper mellem officielt formulerede politiske begreber og

Andre eksempler kunne gives. Dette gælder således omtalen af forhandlingerne mellem EF og Comecon (p. 103) samt udviklingen i øst-vest handelen (p. 105). Begge steder anføres det ukritisk og unuanceret, at udviklingen har været hæmmet af amerikansk pression. Omtalen af SDI (p. 49) som en eskalation af våbenkapløbet er endnu et eksempel på de unuancerede vurderinger. Historien vil formentlig gøre det åbenbart, at det er nødvendigt at revidere opfattelsen.

For det tredje burde forfatteren have holdt sig betydeligt mere kritisk til sit kildestof, dvs. de sovjetiske fremstillinger. Flere afsnit består i at referere sovjetiske synspunkter – ikke mindst gengivelse af sovjetisk statistik over vestlige økonomiske indikatorer. Det havde i sådanne afsnit været hensigtsmæssigt at relatere disse data med vestlige kilder. Flere steder sidder læseren tilbage med spørgsmålet, om i hvor høj grad den sovjetiske statistik er dækkende.

Første del af forfatterens konklusion er ganske klar og i og for sig ikke overraskende. Den går i al korthed ud på, at de sovjetiske fremstillinger er blevet mere og mere nuancerede i deres analyser af forholdet mellem USA og Vesteuropa, og at de i højere grad tager deres udgangspunkt i et statsadfærd-perspektiv. Top Christensen mener endvidere at kunne iagttage en begyndende afideologisering af udenrigspolitikken i de sovjetiske fremstillinger. Konsekvensen heraf er, at udenrigspolitikken bliver mere uforudsigelig og muligvis også mindre dramatisk. Dette punkt er interessant og burde i høj grad være udbygget. Anmelderen er enig i første del af konklusionen, men absolut ikke blevet overbevist om sidste del.

Bogen tager således fat om et ganske interessant emne, men den lider af flere metodiske problemer, der afgjort svækker dens vurderinger.

Carsten Søndergaard
Udenrigsministeriet

Kjell Goldmann, Håkon Karlsson (red.), *Rivalitet och samexistens. Fem uppsatser om supermagterna*, Lund: Studentlitteratur, 1987, 189 s.

Rivalitet och samexistens kommer på et interessant tidspunkt. Den nye afspænding giver sig udtryk i en strøm af topmøder mellem supermagterne. Vidtgående nedrustningsaftaler indgås og foreslås. USSR trækker sig ud af Afghanistan. Men hvad er den empiriske og den teoretiske baggrund for disse svingninger mellem spænding og afspænding i et forhold, som generelt er præget af både rivalitet og sameksistens? Det forsøger denne bog at give svar på. Den er skrevet af gruppen for freds- og sikkerhedspolitisk forskning ved Stockholms Universitet. Fremstillingen bygger på denne gruppes egen forskning og et centralt formål er at redegøre for resultater, begreber og hypoteser i en relativt lettilgængelig form.

Kapitel I er skrevet af Jan Hallenberg og drejer sig om den amerikanske doktrin om relationerne med Sovjetunionen i perioden efter anden verdenskrig. Metoden er »cognitive mapping«, en systematisk indholdsanalyse, som her er baseret på forskellige koblingstyper mellem officielt formulerede politiske begreber og

Internationella	Normer Beroenden
Inrikspolitiska	Institutionalisering Stöd
Kognitiva	Centralitet Konsistens
Administrativa	Struktur Innehåll

nes bortdøen, forstået på den måde, at der i denne fase ikke findes alternativer til afspænding. Eksemplet her er dagens Bonn, hvor det er blevet almindeligt at hævde, at der ikke findes noget alternativ til østpolitikken.

Goldmanns forsøg er velargumenteret, klart og logisk gennemført og velegnet som udgangspunkt for hypotesedannelser for slet ikke at tale om animering til almindelig tankevirksomhed. Problemerne – som Goldmann er fuldt klar over – ligger først og fremmest i bogens titel: Rivalitet og sameksistens. Bertil Nygren understreger det ved at hævde, at afspændingspolitikken (i 1970'erne) »rymde såvål element av samarbejde som element av konflikt«. Et andet vigtigt problem er, at Goldmann egentlig generaliserer om *stormagters* spændings- og afspændingsrelationer og deres politik i denne sammenhæng. Men her drejer det sig først og fremmest om *supermagter* i en særlig strukturel situation: Bipolariteten. Dvs. at al afspændingspolitik – ud over at være rettet mod modparten – også nødvendigvis er rettet mod den øvrige del af verden – mod klienterne, vennerne, de allierede – dem, som skal »bipolariseres« og disciplineres.

Bogen er en god sammenfatning af en række interessante studier. Den skal imidlertid primært anskaffes på grund af Goldmanns kapitel.

Bertel Heurlin
Institut for Samfundsfag og Forvaltning

Wyn Grant (ed.), *Business Interests, Organizational Development and Private Interest Government. An International Comparative Study of the Food Processing Industry*, Berlin – New York: Walter de Gruyter, 1987, 232 s., \$ 51.75; Hajo Weber, *Unternehmerverbände zwischen Markt, Staat und Gewerkschaften. Zur intermediären Organisation von Wirtschaftsinteressen*, Frankfurt – New York: Campus Verlag, 1987, 291 s., DM 55,00.

Det af Grant redigerede arbejde er en udløber af det internationale projekt om erhvervsorganisationer, der med udgangspunkt i Wissenschaftszentrum i Vestberlin igangsattes i begyndelsen af 1980'erne og nu er afsluttet.